

Фоя О.В.

аспірант,

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

НАПРЯМКИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Державний борг відіграє важливу роль в державному управлінні. Проте в залежності від ситуації в країні ця роль може бути як позитивною (покриття бюджетних дефіцитів, використання переваг державних інвестицій чи забезпечення справедливого розподілу коштів між поколіннями); так і негативною (постійно зростаючий або високий рівень державного боргу роблять країну більш вразливою до потрясінь та криз, зменшує ефективність бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики. Більш того, надмірне нагромадження державного боргу, зменшує інвестиційну привабливість країни та негативно впливає на економічне зростання, так як очікується що погашення боргу буде відбуватися за рахунок майбутніх, більш високих податків.

Спроможність держави у повному обсязі обслуговувати та своєчасно погашати державний борг є одним з показників фінансової стабільності країни, що закріплює за державою імідж надійного позичальника та відкриває перед нею можливості до нових позик на більш вигідніших умовах.

З метою визначення фінансової стійкості держави розраховується коефіцієнт, який відображає відношення суми державного боргу до величини ВВП. За різними підходами критичний рівень такого показника становить від 50 до 100% ВВП. Вищі його значення вважаються неприйнятними для забезпечення погашення державою своїх зобов'язань у визначені періоди. В Україні критичний рівень державного боргу прийнято за 60% ВВП [1]. Цей показник в Україні запозичено з практики ЄС, однак для країн з ринками, які формуються, безпечний рівень боргу є нижчим з огляду на нерозвинутість економіки. Це підтверджується результатами досліджень міжнародних фінансових організацій.

За підсумками першого кварталу 2019 року співвідношення державного боргу України до ВВП знизилося до 59%. Але здебільшого, це відбулося завдяки активного залучення урядом нових боргових ресурсів. Як свідчить звіт Національного банку України [2] ключовим джерелом фінансування дефіциту є запозичення в національній та іноземній валюті. Крім того, уряд отримав додаткові кошти від дорозміщення ОВДП і нові позики під гарантії Світового банку.

Державна програма запозичень, яка затверджується разом із законом про Державний бюджет на відповідний рік, не містить детальних напрямів використання ресурсів від розміщення ОВДП та ОЗДП, які спрямовуються на фінансування дефіциту бюджету.

Виплати на погашення та обслуговування державного боргу, покриваються за рахунок нових боргів, здебільшого через щільний графік погашення боргу (зумовлений реструктуризацією 2015 року), та потребою у фінансуванні дефіциту бюджету.

Відповідно до даних Міністерства фінансів [3], загальний обсяг платежів за державним боргом в 2019 році в 417 мільярдів гривень, або 14,2 мільярда доларів. Не дивлячись на таку значну суму державою борг в цілому зменшився лише 1% з початку року.

Можна дійти висновку, що найбільшою проблемою в управлінні державним боргом є невдалий, непродуманий наперед графік погашення. Ситуативний підхід до формування строкової структури боргу і дискретність запозичень на різних умовах призводить до «пікових» перевантажень платежів, які, в свою чергу, провокують боргову кризу. При цьому навіть прийнятні умови окремих нових позик не виключають негативного сукупного впливу на загальний графік виплат по погашенню та обслуговування боргу.

Обтяжливість боргу посилюється короткостроковістю більшості запозичень, що перевищує можливості державного бюджету обслуговувати їх та спонукає до нових запозичень.

Допоки Україна, в ролі уповноважених нею органів державного управління, буде займатися виплатою старих боргів шляхом залучення нових, боргова криза для нашої країни неминуча. Подальше таке управління державним боргом може привести до ще більшого нагромадження боргів, збільшення навантаження на нові покоління, посилення макроекономічної нестабільності в державі, відтоку інвестицій, збільшення безробіття, дефолту.

Країна потребує перегляду стратегії управління державним боргом. Така стратегія повинна базуватися на засадах:

- тонального посилення контролю за використанням запозичень та державного бюджету (тендери);
- нової реструктуризації державного боргу, з прорахованим планом виплат по погашенню та обслуговуванню державного боргу;
- впроваджувати інвестиційні проекти розвитку окремих галузей на територіях де є гарантії безпеки (центральна та західна Україна). Це можна зробити за рахунок визначення ключових інвестиційних напрямків для відповідного регіону та забезпечення в цьому регіоні відповідних умов для роботи інвесторів (законодавчих, економічних і т.д.);
- направляти інвестиції в оборонну та аграрну сферу;
- переорієнтувати основні напрямки експорту на вироблення кінцевої продукції;
- посилити державний контроль над використанням природних ресурсів;
- створення умов для зменшення рівня тіньової економіки, що в свою чергу збільшить надходження до державного бюджету та зменшить бюджетний дефіцит.

Список використаних джерел:

1. Кудряшов В.П. Курс фінансів. Київ : Знання, 2008. 431 с.
URL: http://pidruchniki.ws/14051003/finansii/derzhavniy_borg_borgova_politika
2. Національний банк України Інфляційний звіт квітень 2019 року.
URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=93772773>
3. Міністерство фінансів України Державний та гарантований державою борг.
URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg>
4. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: [http://www.imf.org/ external/](http://www.imf.org/external/)